

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

nøglehullet

NR. 1 1995

TIL LOKAL-
HISTORIEN

NYT FRA LOKALHISTORISK ARKIV & FORENING I ALLERØD KOMMUNE

Til april 1995 har vi haft 25 års erfaring med Allerød Kommune. I perioden har vi oplevet en kraftig udvikling - også for at få det nye, store geografiske område uden videre tradition for samarbejde, til at hænge sammen. Vores egn er lavet lidt om. Her er det lykkedes planlæggerne at føre omfartsvejen Nymøllevej tværs gennem den historiske "Møggården", og tilsvarende er det gået ud over andre miljøer.

Nøglehullet ser tilbage på et kvart århundrede, hvor så meget er sket.

PROGRAMMET:

MANDAG den 27. FEBRUAR kl. 19.30 på HOVEDBIBLIOTEKET:

GENERALFORSAMLING. Dagsorden iflg. lovene.

Efter generalforsamlingen vil forlægger EVAN BOGAN fortælle om
KALKBRÆNDING I TERKELSKOVEN.

Terkelskoven har fået navn efter møller Terkel Jensen, der overtog den nederste af Hestetangsmøllerne i 1677. Der har været gravet kalk i skoven i århundreder, og en stor del af denne kalk er blevet brugt i kendte bygningsværker, fortrinsvis i København.

Området omkring Hestetangsmøllerne har også haft stor betydning som trafikalt knudepunkt langt tilbage i tiden. BOGAN vil fortælle om de såkaldte oldtidsveje, der bl.a. gik igennem området ved Hestetang, fordi man her kunne gå forholdsvis tørskoet i det dengang meget sumpede område omkring Bastrup sø og Farum sø. BOGAN vil også fortælle om den forsvundne landsby Torup, "de vrangne bøge" og om meget mere fra området ved Mølleåen.

ONSDAG den 29. MARTS kl. 19.30 på HOVEDBIBLIOTEKET:

"MIN KUNST". Lysbilledforedrag ved billedhuggeren og maleren ALICE BUCHHAVE. Alle lokale kender ALICE BUCHHAVES dejlige figurer ved Lillerød skole, men hun laver også meget andet, bl.a. mosaikker og relieffer. Alt dette vil hun vise eksempler på og samtidig knytte sine personlige kommentarer til.

AFTEN-ÅBENT I ARKIVET

Efter aftale med arkivlederen holder Lokalhistorisk Arkiv åbent ovennævnte aftener fra kl. 19.30. Husk at aftale AFTEN-ÅBENT senest TIRSDAGEN FØR, INDEN KL.13.00.

Februar	onsdag d.1. torsdag d.2.	April	onsdag d.5. torsdag d.6.
Marts	onsdag d.1. torsdag d.2.		

Februar 1995 ISSN 0905-4146

ET KVART ÅRHUNDREDE

Som bekendt fylder Allerød kommune - og dermed i øvrigt næsten alle andre danske kommuner - 25 år den 1. april 1995.

Ved Kommunalreformen i 1970 sammenlagde man de fleste kommuner, og antallet gik fra knap 1.000 til 273 plus København og Frederiksberg.

Siden middelalderen havde sognene været de naturlige rammer for de fleste små administrative opgaver, og systemet blev genbrugt, da Sogneforstanderskabet indførtes i 1841; de første kommuner.

Den nuværende inddeling af landet i sammenlagte storkommuner har derfor ændret meget, og tanken om nye, endnu større administrative enheder i en eventuel kommende kommunalreform, er ikke rar.

I alle fald må vi lokalhistorisk næsten altid benytte os af den oprindelige sogneinddeling, der er en meningsfuld enhedsstørrelse, når vi ikke ligefrem snakker om ejerlav. Hvor sammenlægningerne lykkedes bedst, har man måske opnået en ny fællesfølelse og identitet, eventuelt bare fordi den oprindelige befolkning blev domineret af tilflyttere uden nedarvet lokalfølelse.

Modsat møder man andre steder forbitrede beboere, der stadig ægger sig over at være tvunget til fællesskab med "de andre" fra fjerne nabosogne. Befolkningen blev jo aldrig hørt om sammenlægningerne.

Det er vist ikke gået så galt i vores kommune, hvor lokalområderne

Her er Allerød kommune indtegnet på et kort, der oprindeligt er udført i 1768.

Stationsområdet og M. D. Madsensvej er helt ændret, og næsten alle bygninger er fornyet.

trods alt har fået lov at bevare identiteten.

Kun i centerbyen Lillerød kalder man sig "Allerødder"; folk i Uggeløse eller Blovstrød ved nok, hvor de bor.

Ved kommunesammenlægningen lempede man lidt ved vort områdes geografi, og "afstød" store dele af yderområderne: Blovstrøds østlige del, "Nedersognet", gik til Hørsholm og Lindholm ved Uggeløse til Slangerup kommune.

Allerød kommunes sammensætning var jo ingen selvfølge: I årene op mod 1970 håbede Blovstrød kommune at kunne vokse sig stor nok til at være sig selv - og den stakkels landsby blev næsten smadret i ekspansionen. En overgang regnede man med en model, der lod Lyng og Uggeløse gå med Uvelse til Slangerup, for der var meget lidt

fællesfølelse med dem ovre østpå i Blovstrød - endda et helt andet herred.

Men med årene har vi vænnet os til den nuværende konstellation og taler om byområderne Blovstrød øst for Kongevejen, Lillerød mellem Kongevej og Hillerød Motorvejen og Lyngområdet vest for motorvejen. Sognene er ikke længere geografiske områder, der siger os ret meget.

25 år i en ny styreform har også ændret landskab og bymiljøer. Udviklingen fra 60'erne fortsatte, gårde og landbrugsområder udstykkedes og forsvandt til fordel for gule parcelhuse, boligblokke og industriparker. I kommuneplanlægningen, der kom meget sent i perioden, har man manipuleret lidt med udviklingen, der tilgodeså - hvis det ellers er udtrykket - cen-

Indtil slutningen af 1960'erne var M. D. Madsensvejen samling af villaer og villabutikker.

terbyen Lillerød, som fik al udviklingen fra handel til administration og kultur. Naturligt nok, for Lillerød har både DSB-stationen og ligger tilmed i midten.

Der er håb om, at udviklingen ikke går mere grassat, for centerbyen Lillerød er jo klemt inde mellem 2 statsskove og fredede moser.

Man måbede lidt, da kommunen, efter en tid med administrationen i de tre gamle kommuners bygnin-

ger, byggede et rådhus ude på marken, langt fra alting, og Allerød rådhus ligger stadig som et kompromis, temmelig langt fra bymidten, i virkeligheden i Kollerød ejerlav i Lynges sogn - nu udskilt i et 5. kirkesogn, opkaldt efter en lille anonym bondegård, temmelig fjernt fra den store firkantede bygning med det voldsomme tårn.

Men inde i de gamle landsbyer, der rummer vores egentlige kulturarv,

"Engholm" blev nedrevet i 1973. Utroligt, at man ikke kunne bevare så smuk en gård.

De sidste købmandsbutikker er forsvundet indenfor de sidste 5-10 år. Det gælder således også købmand Sahl's butik på Frederiksborgvej 10, hvor Scheel & Orloff har kontorer i dag.

er det mere jordnære ændringer, vi har holdt ud i perioden.

Vi har mistet meget af vores charmerende bygningskultur; og nogle steder kan vi glæde os over, at en del alligevel er bevaret.

I Blovstrød har man endnu gadekærområdet, Grønholmen, med en smule af de gamle bondehuse bevaret. Desværre er alle gårdene nedrevet, bortset fra et par stuehuse.

Vi har en rest landsby i Høvelte, det gamle Ludserød, og der er næ-

sten uberørte idyller i Kattehaleområdet og bebyggelsen oppe ved Fr. VII's Vej.

Lidt vemodigt er de 2 store teglværker væk, de gav egnen en særlig identitet.

De fine bygninger i Sandholm- og Høveltejren er endnu bevaret, selvom de er ophørt med at fungere i den oprindelige funktion - her skal tænkes godt.

I Lillerød er, trods den voldsomme stationsby-udvikling i forretningsgaden, stadig bevaret en hel del

Inden de store udstykninger blev realiseret i 1960'erne var Blovstrød en enestående godt bevaret landsby, bygget rundt om Grønholmen med gadekæret.

Gårdene Hvidesten og Toftehave er sammen med Kirkehavegård med til at give Lillerød landsby sine værdier, og markerne når her endnu helt ind til kirken.

landsbymiljø. Der er nok ikke mange byer i hovedstadens nærhed, der som her har bevaret åbne marker helt ind til landsbykirke samt 3 intakte bondegårde. Et stort held, at den prægtige Kirkehavegård netop nu oplever at blive kultur-

stedet - og om alt går vel endda vil huse Lokalthistorisk Arkiv i fremtiden.

Det er også heldigt, at man endnu kan fremvise en anden smuk gård, den gamle Allerødgård, der er selve lokaliteten for kommunenavnet, og

Kollerød fik en bevarende lokalplan i 1984.

tilmed også den pompøse Ny Allerrødgård.

Ellers er området ikke til at kende; uhyggelige mængder parcelhuse, boligblokke og rækkehuse dominerer sammen med grimme, brede vejanlæg helt centerbyen. Lillerød blev ofret for handel og centerfunktioner.

Til gengæld gled udviklingen udenom landsbyerne Børstingerød og Kollerød, hvor der endnu er bevaret landsbymiljøer. F.eks. har Kollerød fået en bevarende lokalplan, der skal styre udviklingen og redde det bevaringsværdige.

For ikke særlig mange år siden var Lyng Overdrev åbent land med landbrug og småhuse her og der, så det virker lidt voldsomt i dag, hvor Lillerød og Lyng næsten er groet

sammen - og dog skåret fra hinanden af en motorvej.

Helt fortvivlende er Vassingerød, for nylig en bevaringsværdig landsby, hvor industriområdet fik lov til at smadre alle oplevelser. Med mindre, at man da finder, at månelandskabet ved grusgravene i Nymølle er en positiv oplevelse. Lyng og Uggeløse har bevaret mange fine landsbyrester, men desværre mangler næsten alle Lynges gårde. Udviklingen og handelslivet gik udenom Bygaden, som kun skæmmes af et enkelt supermarked, der trist nok afløste en stråtækt købmandshandel sent i 60'erne.

Der er ikke sket meget i Uggeløse, der længe har ligget i skyggen af, og oftest nævnes under ét med

Lyngby, set fra kirketårnet, viser flere gamle huse og miljøer idag, men lige inden kommunesammenlægningen så Lyngbys profil meget mere landlig ud.

Lyngby. Uggeløse er også de skønne naturområder ned mod Krogenlund, Mørdrup og Buresø - og den engang romantiske landsby Bastrup med den historiske seværdighed Bastruptårnet ved Bastrup sø. Man

kunne godt ønske lidt historisk miljø af mere passende karakter end golfbaner og parkeringspladser!

Ole Høegh Post

PÅ OMGANG I LILLERØD

I Lillerød kommunearkiv ligger der et lille hæfte med følgende tekst på første side: "Denne Bog er udfærdiget for Hegnsmand Anders Sørensen. Paa Sognets Vegne N. Nørager. 1871"

De næste sider i bogen er inddelt i kolonner. I første kolonne står navnene på sognets mandlige beboere, og i de følgende kolonner, der hører sammen to og to, er noteret "antal dage" og "hvilke 1. gang", antal dage og hvilke 2. gang, til og med 4. gang.

Vi står her med en såkaldt "omgangsbog". "At gå på omgang" eller "omgangsbespisning" var fra begyndelsen af 1730'erne og helt frem til 1891, hvor det blev forbudt, en yn-

det måde at forsørge et sogns fattige på. Alt efter ejendommens størrelse skulle sognets beboere bespise et fattiglem et givet antal dage, hvorefter den fattige gik videre til den næste på listen.

I Anders Sørens tilfælde, skulle han i Lillerød spise fra 1 til 12 dage det samme sted, før han drog videre til den næste på listen. De syv store gårde i Lillerød skulle bespise ham 5,7 eller 12 dage pr. gang, mens gårdejerne i Børstingerød var pålagt 3-8 dages bespisning. Husmænd, smede, klokkeren, banevogterne m.v. skulle underholde hegnsmanden i 1 á 2 dage.

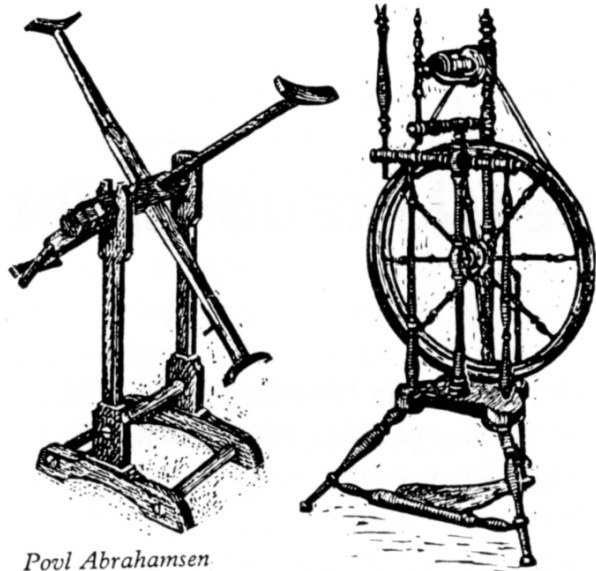
Anders Sørensen havde været skovløber og hegnsmand og boede i Kirkelte, men i 1866 var han blevet afskediget fra sin stilling på grund af drikfældighed. Dette år fik den nu 60 årige hegnsmand i følge "Forsørgelsesplan for Fattige i Lillerød" udbetalt 1 rdl. 2 mark og 6 skl., hvilket var det mindste

Endnu idag ligger skovløberhuset Børstingerødhus ved grænsen til Kirkelte. Det må være her, skovløber og hegnsmand Anders Sørensen boede med sin kone og mange børn.

udbetalte beløb dette år. Og det gik ikke bedre for Anders Sørensen de følgende år. I 1869 fik han fattighjælp og ekstrahjælp, og i 1871 blev han sat på omgangsfor-sørgelse.

Heller ikke hans fraskilte hustru, Anne Oline Nielsdatter, har haft det nemt. Hun fik mindst 8 børn i sit ægteskab med Anders frem til 1851, og da hun blev syg, fik hun fattigunderstøttelse i 1872. Ved denne lejlighed beslutter sognerådet, at formanden Niels Nørager og H. Hansen skulle foretage en undersøgelse hos hende, for at se hvor meget indbo hun havde. Resultatet af undersøgelsen findes på sidste side i "Lillerød Sogneforstanderskabs Forhandlingsproto-kol" som en "Fortegnelse over Hegnsmand Anders Sørensens fraskildte Hustrus Eiendele: 1: 1 Hjørneskab; 2: 1 indlagt Komode; 3: 1 Sengested med Himmel; 4: 1 ulden rødtribet Overdyne; 5: 1 linned Underdyne; 6: 1 Hovedpude

Povel Abrahamsen

med Fjer; 7: 1 do med Halm; 8: 1 par Lagener; 9: 1 Haspe ; 10: 1 Bord af Fyr; 11: 1 Rok; 12: 2 Speile; 13: 1 Hakkebræt; 14: Ildtøj, Ildskovl, Trefod, 1 Ildtang; 15: 1 Kobberkjedel paa to Spande Vand; 16: 1 Sirtses Omhæng (til sengen); 17: 1 Stol og 1 Skammel; 18: 1 Kaf-fekjedel". Da Anne Oline døde i 1874, blev det overdraget Niels Nørager at sælge hendes "efterladte Effekter...til Indtægt for Communekassen", hvilket indbragte kr. 33,14.

Anders Sørensen kom på fattigfor-sørgelsesanstalten Brønsholmdal i lange perioder fra 1874 til 1877, mens sognet betalte "Forplejning" for ham i 1878. Og endelig møder vi ham en sidste gang i sognerådets regnskab for 1879, hvor der under Fattigvæsen er noteret: "Anders Sørensen: Understøttelse, Kiste, Ligtøj ect. kr. 18,10", - og efter ham var der ikke noget at sælge "til Indtægt for Communekassen".

Birthe Skovholm

DE MÅSKE UØNSKEDE

Den gensidige tiltrækning mellem kønnene var ikke mindre ustyrlig i tiden før p-pillen, hvad de mange børn født uden for ægteskab vidner om, og vel også mange hurtige beslutninger om bryllup.

Blovstrød sogneråd havde ved århundredskiftet mange sager om "uægte børn" til behandling.

Interessen koncentrerede sig normalt om risikoen for udgifter for kommunekassen. Vi plukker nogle sager op af bunken.

"Børn er en velsignelse", hedder det. Måske ikke altid for forældrene, men så kan andre måske få glæ-

Skolebørn i Blovstrød skole ved århundredskiftet. Måske er nogle af børnene plejebørn.

Adoption.

Et hæderligt Ægtepar med et komfortabelt Hjem, som elsker Børn, ønsker at adoptere et Barn, naar Vedkommende kan skaffe Manden en fast Stilling, ikke under 1200 Kr., da da han ellers ikke tør paatage sig et saa stort Ansvar. Vedkommende har en god Plads som Vicevært. Billet, nrk. Barn 1323, modtager dette Blads Kontor.

En lille Pige, 3 Uger gl., ønskes bortadopteret til Folk, som af Godhed og Kærlighed vil tage Barnet som deres eget mod en mindre Udbetaling. Billet, nrk. 816, modtager Adam ved Tivoli.

Plejebarn.

Et lille Barn ønskes i Pleje, enten med en Udbetaling en Gang for alle eller maanedsvis. Man bedes henvende sig til Jens Peter Jensen, Frederiksborg Nyhus, Hillerød. Pleje-Tilladelse haves.

de af dem:

I 1904 ansøger en arbejdsmand i Ludserød (Høvelte) sognerådet om tilladelse til at få et plejebarn, fordi - som han skriver - hans kone er for svag til at gå ud på arbejde. Plejelønnen vil altså være velkommen.

Plejelønnens velsignelse spiller vel også en rolle i den næste sag:

I november 1894 sender læreren i Blovstrød skole sine beklagelser til sognerådet i anledning af, at han i flere år har måttet undervise børn fra Taarnby kommune i sin skole. I skrivende stund har han i skolen 3 drenge, som volder ham så store kvaler, at han har måttet bortvise den ene, "da han er fultstændig aandssvag og ikke kender et Bogstav, skønt han fylder 14 Aar førstk. 18. December."

Læreren beskriver situationen således:

"Det bestaar i, at Folk rejse ind til Taarnby Sogns Arbejdsanstalt paa Amager og hente sig en Tjeneste-

Lærer Andersen ved Blovstrød skole.

dreng eller Tjenestepige, hvad der jo kan være ret fordelagtigt for Vedkommende, da der antagelig ydes Plejeløn for Børnene, medens det derimod er til stor Skade for Skolen her.

Det viser sig nemlig altid, at disse Børn enten ikke ere normalt begavede eller ogsaa i høj Grad forsømte". Læreren opfordrer sognerådet til straks at beordre børnene returneret og til aldrig igen at give plejetilladelse til børn fra arbejdsanstalten.

Lidt skinhelligt slutter hans brev: "jeg beder Sogneraadet være forvisset om, at hvad jeg ovenfor har skrevet og foreslaaet, er dikteret af Omhu for saavel min skole som disse forsømte Plejebørn."

Læreren har åbenbart ikke skjult sin utilfredshed over for plejeforældrene, for samme dag som hans skrivelse behandles af sognerådet, ligger der ogsaa på bordet en ansøgning om plejetilladelse fra de gårdmænd, der allerede har drengene i pleje. Læreren bøn bliver hørt. Sognerådet afslår at give plejetilladelse.

I 1893 spiller plejepengene igen ind, da sognerådet får brev fra politimesteren i Hirschholm Birk. En enke i Usserød er kommet i vanskeligheder ved at tage en dreng i privat pleje. Plejepengene udeblev nemlig, da moderen udvandrede til Amerika, og plejemoderen henvendte sig derpå til Blovstrød sogneråd, der afviste hende og henviste hende til Københavns magistrat, der ogsaa afviste hende og viste hende tilbage til Blovstrød sogneråd som opholdskommune.

I sin kvide henvendte enken sig til politiet, som hun mente at vide måtte have en forpligtelse til at tage sig af barnet. Men som politimesteren skriver: "Selvfølgelig ligger enhver Forsørgelsespligt udenfor Politiets Omraade". Han tolker fattigloven således, at Blovstrød kommune som opholdskommune har en foreløbig pligt til at tage sig af barnet med "Forbehold af Regres til Forsørgelseskommunen, naar denne maatte blive udfunden".

Ping-pong-spillet slutter i Indenrigsministeriet, der skriver til Frederiksborg amt, der igen skriver til Blovstrød sogneråd, at udgifterne ved drengens forsørgelse skal afholdes af Blovstrød kommune mod erstatning fra amtet.

Fastsættelse af forsørgeshjemsted og dermed forsørgelsespligt var det altafgørende i kommunernes spil om at slippe for udgifter.

Forsørgelsespligten påhvilede fattigvæsenet i den kommune, hvor mo-

deren havde forsørgelsesret, da hun fødte.

Dette simple system kunne ikke altid klare problemerne, som det fremgår af Ernas historie.

Ernas mor kom til Den Kongelige Fødselsstiftelse som "hemmelig fødende kvinde" i december 1895.

Vi møder Erna igen i 1904, da sognerådet fjerner hende fra arbejdsmand Hansens hjem på grund af vanrøgt, og finder et nyt plejehjem til hende. Nu må man sørge for at fastslå den "hemmelig fødende" moders identitet. Hvis det lykkes, ved man med sikkerhed, hvem der nu skal betale.

Det lykkes ikke!

Den niårige Erna har haft en højst omskiftelig forhistorie:

Kommunen starter sin eftersøgning på Den Kgl. Fødselsstiftelse, der i midlertid ikke kan give oplysning om moderen eller barnets forsørgelsessted. Arbejdsmand Hansen, fra hvem hun fjernes, fortæller, at han har fået pigen efter en annonce, han havde set i Socialdemokraten. Annoncen var indrykket af en skomager Hansen boende i Saxogade i København. Skomageren viser sig at være flyttet til Frederikssund, hvorfor sognerådet i Bløvsstrød henvender sig til byfogedkontoret i Frederikssund, for at der kan afholdes politiforhør over skomageren om "hvilket Kendskab han har til Barnet, dets Moder og dets Forsørgelsessted, hvilken Medvirkning han har ydet ved Barnets anbringelse, hvorvidt han har nogen

Forpligtelse eller Vilje til fremdeles at tage sig af dets Forsørgelse og mulig andre Oplysninger, der kunde være af Interesse i denne Sag". Nu går politiet i gang. En politibetjent opsøger skomageren og hans kone og optager en rapport, der fremlægges i Frederikssund Politiret den 15. december 1904. Det oplyses, at skomageren og hans kone i 13 år har haft "Hjem for Plejebørn", at de kender Ernas mor, der hedder Sidse, at Sidse "fører en usædelig Tilværelse, idet hun... tillige har 5 andre Børn med forskellige Mandfolk". Skomagerens kone havde annonceret efter plejebørn i avisen, og Sidse kom med Erna 8 dage efter fødslen. Plejepenge fik de fra faderen, men da betalingen ophørte efter 1½ års forløb, blev Erna returneret til moderen. "Han foreviste en Skrivelse fra Præmieselskabet for Plejemød-

Den kongelige Fødselsstiftelse lå i Frederiks Hospital, nu Kunstindustrimuseet.

*Ved århundredskiftet kunne man træffe omkringgående småbørn i København, tilsyneladende overladt til sig selv.
Foto: Nationalmuseet.*

re", der har tildelt hans Hustru "en Præmie af 20 Kr. som Anderkendelse af, at hun af Selskabet anses for at være en god Plejemoder". Siden da har de gentagne gange haft Erna i pleje, "dels mod Vedderlag, og dels uden Betaling". Det må have været i korte perioder, "for de erfarede senere, at det var helt umenneskeligt, som det stakels Barn, der gik og drev om inde i Smaagaderne i Kjøbenhavn, blev behandlet". Skomageren, "der forjæves mangfoldige gange henvendte sig til Politiet og Fattigforstanderen,....besluttede sig nu til at sætte Annonce i Bladet "Socialdemokraten" om de uheldige Forhold, Barnet levede under". Resultatet af annoncen blev, at husmand Hansen henvendte sig til Ernas moder og fader, der skriftligt frasagde sig al ret til barnet, som de derefter betragtede som bortadopteret.

I øvrigt udtalte skomagerparret, at

de "ingen Forpligtelse har til at tage dem af Barnet". Politibetjenten bemærker i rapporten, at de "tilsyneladende tog dem det meget nær og blev meget nedtrykt over at høre, at Barnet ikke havde faaet det godt hos bemeldte....Hansen", og i politiretten erklærer skomageren til slut, at han "er villig til at modtage Barnet i Pleje for 5 Kr. maanedlig, hvilket Tilbud kun skyldes godhed for Barnet".

I sagens videre forløb viser det sig, at Ernas moder og fader ikke kan opspores, og den slutter med, at Frederiksborg amt tjenstligt meddeler Blovstrød sogneråd, at fattighjælp, der ydes til Erna, vil blive refunderet af amtet, - og så vil man i øvrigt gerne have besked, hvis Sides adresse bliver opsporet.

Max Jakobsen og Per Jørgensen

ORGELSPIL I LILLERØD KIRKE

Kort efter, at "kirketiendeyderne" i 1874 havde købt Lillerød kirke for 1.375 rigsdaler, købte man et orgelharmonium til kirken. Harmoniet blev leveret d. 5. februar 1875 fra "Petersen og Steenstrup, Lager af Orgelharmoniums, Lille Kongensgade No. 40, - lige for Nicolai Taarn". Det kostede 400 kr. (kronemønten blev indført i 1873), og man betalte i 2 rater à 200 kr., hvoraf den sidste blev betalt d. 28. december 1875.

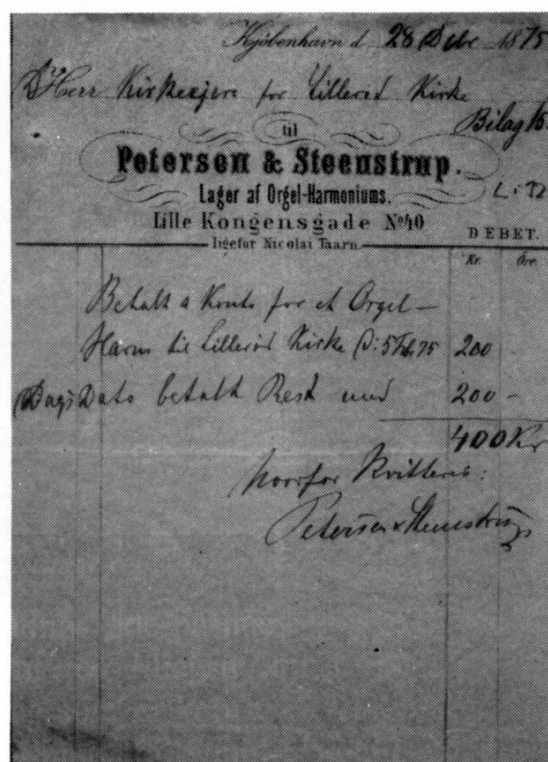
Lærer ved Lillerød skole, Matthias Bogh, spillede på harmoniet ved alle kirkelige handlinger, og det gjorde han gratis, i det mindste indtil 1894.

På arkivet har vi en henvendelse fra lærer Bogh til kirkeværgerne for Lillerød kirke. Det er en anmodning om at blive aflønnet som organist samt at få betaling for at vaske altertøjet, og den lyder således:

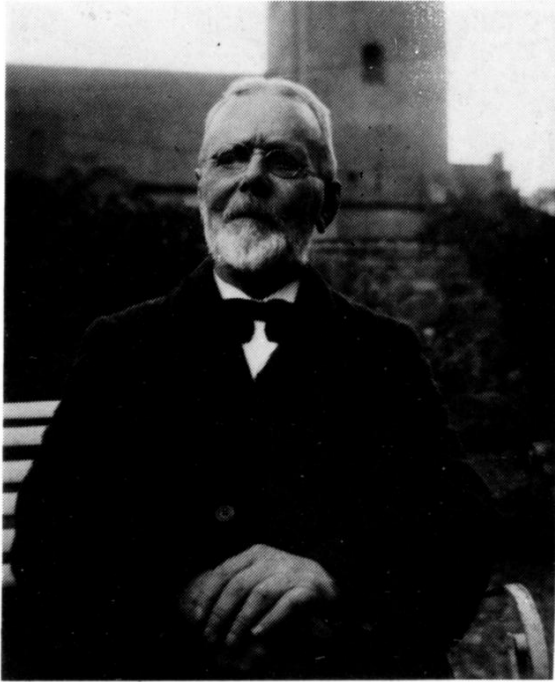
"Lillerød Skole, d. 11. December 1893.

Til Kirkeværgerne for Lillerød Kirke.

Undertegnede tillader sig herved ærbødigst at andrage de ærede Kirkeværgere for Lillerød Kirke om, at der af Kirkekassen maa ydes mig 30 Kr. aarlig som Organist og 2 Kr. aarlig for Altertøjets Vask.

Naar henses til den usle lille Løn, jeg har som Kirkebetjent, nemlig cir. 33 Øre for hver Søn- eller Helligdag, og Klokkeren om Vinteren har cir. 66 Øre for hver Søn- eller Helligdag for at lægge i Kakkelovnen, synes det at være et beskedent Forlangende, at der ydes mig en lille Betaling for at spille Orgelet. Da Kirkeejerne i sin Tid, saa vidt jeg husker i 1874, selv har anskaffet Orgelet, og Kirkekassen nu uden noget føleligt Savn nok kunne afse en saadan Udgift, synes det rimeligt at Ejerne af Kirken også betalte lidt for at lade Orgelet spilles, og 30 Kr. aarlig bliver kun 50 Øre for hver Søn- eller Helligdag. Altertøjet har jeg nu i 16 Aar ladet vaske uden Betaling. Herved henstiller jeg nu Sagen til de ærede Kirkeværgeres Velvillie

Lillerød skolelærer gennem mange år, Matthias Bogh, ser næsten ens ud på alle fotografier. Her er han tæt på pensionsalderen.

og Hensynsfuldhed med den Bemærkning, at Betalingen for Orgelspillet og Altertøjets Vask første Gang udbetales for 1893 ved dette Aars Slutning.

Ærbødigst for M.H.Bogh."

Denne anmodning må have rørt selv den mest påholdende kirkeværg, og mon ikke Matthias Bogh har fået sin betaling? Desværre er det ikke lykkedes at få det bekræftet, men vi kan konstatere, at orgelharmoniet fra 1875 holdt godt. Det blev først udskiftet med et nyt orgel i 1903.

Det nye orgel blev anbragt på en muret forhøjning modsat koret, og i en skrivelse fra provsten, giver Kirkesynet sin tilladelse til denne placering, "forudsat at Anbringel-

Lad os nævne navn Betaling.
Hermed henstiller jeg den
Tager til de gode Kirkens
Velvillie og Hensynsfuldhed
med den Bemærkning, at
Betalingen for Orgelspillet
og Altertøjets Vask første
Gang udbetales for 1893
ved dette Aars Slutning.

Ærbødigst
M.H. Bogh.

Lærer Boghs bønsskrift.

sen sker solidt og at der derved ikke sker nogen Forsyndelse mod Kirkens Stil".

Solidt blev det i hvert fald, for man købte 1.200 mursten til 2 øre stykket til at mure forhøjningen af: "Reining til Lillerød Kirke.

1200 Muersten til Orgelet
ad 2 Kr.24.K.

Lillerød i Marti 1903.

Betalt A. Andersen"

Birthe Skovholm

EN RIGTIG SKOVTUR

I en dyngge regninger og bilag til Lillerød kirkes regnskab, fundet på Borupgårds loft, ligger en regning for en "Skovtur d. 23. juni 1888. 16 Mand". Turen gik til Dyrehavsbakken ved Klampenborg, og man kørte i hestevogne. Undervejs har selskabet gjort ophold på et skovløbersted, hvor de fik "Baiere" for kr. 2,50, og man har "dineret" på Gl. Klampenborg for kr. 26,00. Gl. Klampenborg var det oprindelige skovfogedhus ved Klampenborg Port, helt ude ved Bellevue, men i 1845 blev det rykket ind på det sted, der i dag er Staunings Plæne. Det var et kendt traktørsted helt op til 1930'erne, hvor det blev nedrevet.

Efter middagen har man drukket kaffe for kr. 1,75 hos Vilstrup (?), og derefter er selskabet taget ind på Sangerindepavillonen på Bakken. Én af posterne på regningen er nemlig: "Sangerinder 2 kr". Her har man også fået "Baiere", denne gang for kr. 3,65 og toddy'er: "Vand og Glas kr. 4,50" og "1½ pund hvidt Sukker kr. 0,56". Hertil er indtaget 2 flasker solbærrom, 2 flasker rødvin, 1 flaske cognac samt 1 flaske rom. Man har heller ikke siddet og tørstet i vognen, for der er også noteret "50 Baiere og 18 Sodavand" til kr. 5,19.

Vognen har kostet kr. 25,00 plus

188

Nota
Skovtur d. 23. Juni 1888
16 Mand

		Debet.
2	Flasker Solbærrom	1 80
2	— Rødvin	1 90
1	— Cognac	1 35
1	— Rom	1 10
1/2	— Kiks	1 50
50	Baiere 18 Sodavand	5 19
	Baiere i Skovløberhus	2 50
4	Cigarer til Kudskens	20
	Diner paa Gl. Klampenborg	26
	Vilstrup Kaffe	1 75
	Sangerinder	2 "
	Baiere	3 65
	Vognene	25 "
	Vand og Glas	4 50
1/2	— hvidt Sukker	0 56
		79 kr

Indt. 79 -
 Udsk. 50 -
 Resten 29 - 95

"4 Cigarer til Kudskens", og endelig har man købt 1½ pund kiks - er det mon "fast føde" til turen frem og tilbage?

I alt har udflugten i første omgang kostet kr. 79,00, men ude i marginen er tilføjet: "Gargerobe kr. 0,50" og "Flasker itu kr. 0,45"!

Ved første øjekast troede vi, at det, på trods af det store deltagerantal, var menighedsrådet, der havde været på sjov. Men ved nærmere eftersyn opdagede vi en liste med 16 navne på bagsiden af regningen. Her er bl.a.: "Bjørn, Grosmann, Lund, H. Köhler og V.Köhler, Jantsen, Kolbe, Tørslef, og C. Clausen", og de fleste af disse navne er alt for "eksotiske" til Lillerød. Her hed man: Olsen, Petersen, Madsen og Hansen og andre "-sen"-navne, og vi morer os

Der var forskel på arbejder og forvalter i det gamle Bløvstrød Teglværk.

tit på arkivet, når nogen kommer og leder efter en forfader med et fremmedartet navn. Hvis han ikke var præst eller pottemager, så boede han garanteret i Bløvstrød, med Høvelte, Sandholm og teglværker-

ne. Og også denne gang må det dreje det sig om folk med tilknytning til teglværkerne. H. og V. Köhler er Hansine og Vilhelm Köhler. Han var muremester og byggematador i København og medejer af, samt administrerende direktør for Frederiksholms Teglværk. Lund må være teglværksbestyrer Lund fra Bløvstrød Teglværk, og C. Clausen kan være ejeren af Gadevang Teglværk ved Hillerød. De øvrige kan ikke umiddelbart identificeres.

Men hvordan er regningen havnet mellem kirkeregnskaberne på Borupgårds loft? Det har vi desværre ikke den ringeste anelse om, og vi kender heller ikke den egentlige anledning til skovturen. Vi kan blot sige, at det sandsynligvis har været en yderst fornøjelig tur, og at ingen har lidt nød undervejs.

Birthe Skovholm

EN LILLE LYNGEHISTORIE FRA 1930'ERNE

Når smeden i Lyngge skulle have et læs kul kørt hjem til sin smedie i Lyngge by, Lyngge Bygade nr. 34, så foregik det med hestevogn. Smedemester Chr. Petersen havde ikke selv heste og vogn, og derfor fik han en af sine gode venner til

at køre for sig. Det var gårdejer Peder Mathiassen fra Lyngghøjgård, (der lå dér, hvor nu pensionistboligerne ligger, på hjørnet af 5-vejskrydset ned langs Vejr møllevej). Man kørte en tidlig sommermorgen afsted til Hillerød, hvor man så købte smedekullene hos firmaet Julius Larsen, i Slotsgade nr. 32. Det var ikke ret langt fra gæstgiveriet "Linden", (dér, hvor nu McDonalds ligger) og smeden og Peder

Smedemester Chr. Petersen (th) ses her med sine svende i Lynge smedie, fotograferet ca. 1925.

Mathiassen tog ind på gæstgivergården efter handlen. Vognen blev spændt fra, og hestene kom ind i rejsestalden og fik vand og hør. Og så fik smeden og Peder Mathiassen godt med bajere og brændevin på "Linden". De blev der hele dagen, så det blev noget ud på aftenen, før de fik taget sig sammen til at vende hjemad mod Lynge. Der var dengang ca. 12 km fra Hillerød til Lynge, fordi vejen snoede sig meget, og den gik ned gennem Nr.

Herlev by. De var mildt sagt i godt humør, da de i skumringen rundede svinget ved Mejeriet Baunedal, ca. 200 m før Lynge smedie, for de sang, så det kunne høres langt væk. Og dér - midt på vejen - udfor smedien, stod deres koner med korslagte arme og så virkelig bistrer ud. Da stoppede Peder Mathiassen hestene og sagde til smeden: "Og nu var vi lige så glade!"

Ole Peters

Lokalhistorisk Arkiv har til huse på Frederiksborgvej 59, Lillerød, 3450 Allerød. Arkivet har åbent hver tirsdag kl. 9.00 - 13.00 samt første onsdag/torsdag i månederne oktober til maj efter aftale med arkivleder Birthe Skovholm på telefon 48 17 08 91.

Henvendelse kan også ske til:

Ole Høegh Post (formand) tlf. 48 17 53 26
Wolthersvej 6, Lillerød, 3450 Allerød

Karen Andersen (sekretær) tlf. 48 17 51 73
Cedervangen 32, Lillerød, 3450 Allerød

"Nøglehullet" er medlemsblad for Lokalhistorisk Arkiv og Forening i Allerød Kommune. Redaktion: Birthe Skovholm og Ole Høegh Post. Layout og tegninger: Ole Høegh Post, tryk: Preben Jensen. 350 ekspl.